

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 29. septembra 1886.

O b s e g: Vabilo. — Razglas kranjskim ovčarjem. — Živinoreja na Kranjskem. — Prodaja plemenske govedi v Lescah. — Poraba premogovega pepela. — Gospodarske izkušnje. — Kako ravná in dela uzoren slovenski gospodar kmetovalec? — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Vabilo.

Podpisani izvrševalni odbor naznanja s tem p. n. gospodom kmetovalcem-živinorejcem, da so dné 15. t. m. zbrani kmetovalci soglasno sklenili ustanoviti mlekarsko zadrugo v Ljubljani ter podpisane pooblastili, da vabijo k pristopu tudi manjše posestnike. S tem vabimo torej k pristopu ter navajamo, da zamo-rejo tudi posestniki le z enim deležem, to je, z eno kravo in zneskom 30 gold. pristopiti.

Naj blagovolijo tedaj vsi, ki želijo vstopiti v mle-karsko zadrugo, oglasiti se pri podpisanem odboru (pisarna c. kr. kranjske kmetijske družbe v Ljubljani) vsaj do 10. oktobra t. l., da se potem vsi združ-niki skličejo v konečno posvetovanje in določitev dru-štvenih pravil in izvolitev stalnega odbora.

Dosedaj so pristopili sledeči gg.: J. Baumgartner, grajšĉak na Fužinah, baron Lazarini, grajšĉak na Smledniku, Lenĉe, veleposestnik na Laverĉi, Jos. Le-narĉiĉ, veleposestnik na Vrhniki, Fr. Kotnik, velepo-sestnik na Vrdu, Jos. Palme, grajšĉak v Dolu, Gregor Jakelj, župnik v Rudniku, Andrej Volc, župnik v Št. Vidu, dr. Jos. Kosler in Jan. Kosler, veleposestnika in tovarničarja v Ljubljani, Š. Punĉah, posestnik v Rudniku, J. Madinšek, posestnik v Tacenju pod Šmarno goro, grof Hohenwart, grajšĉak v Ravnem, Franc Do-linar, posestnik na Šujci, tako da je priĉetek zadruge zagotovljen in bo zadruga še to jesen priĉela svoje podvzetje, katero bo po vseh pozvedbah gotovo vspešno in v veliko korist živinorejcev.

Izvrševalni odbor prve mlekarske zadruge
v Ljubljani:

Fr. Povše, J. Baumgartner, baron Lazarini, J. Palme,
J. Kosler, tajnik G. Pirc.

Razglas

kranjskim ovĉarjem.

C. kr. kranjska kmetijska družba bode iz letošnje državne subvencije za zboljšanje ovĉarstva nakupila

nekoliko ovnov in ovác ukviškega plemena ter jih brezplaĉno dala takim gospodarjem, ki dokažejo v svoji prošnji, potrjeni od županstva in od cerkvenega urada, da

- a) uže več let precejšnje število ovác redijo;
- b) da je njih kraj za ovĉarstvo posebno ugoden, in
- c) da jih je volja, dobljenega ovna najmanj 3 leta za pleme držati, in kolikor umno ovĉarstvo do-pušĉa, tudi svojim sosedom za pleme prepušĉati.

Prošnje, potrjene po predsedniku dotiĉne kmetij-ske podružnice, je zadnji ĉas do 10. oktobra t. l. pri podpisani družbi vložiti.

C. kr. kmetijska družba kranjska
v Ljubljani 1. septembra 1886.

Gustav grof Thurn,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

Ko sem pisal o potrebi mlekarske zadruge, pou-darjal sem, da ima naše kmetijsko gospodarstvo še najzanesljivišo zaslombo v živinoreji, katera je pa tudi v resnici mogoĉen del kmetijskega premoženja v naši domovini, in zato je umestno, da poznamo to vrednost na podlagi dejanskih razmer, kakoršne more nam razkazavati kmetijska statistika. Iz nje morejo kmetovalci marsikaj sklepati in tudi uĉite se, da po-pravijo, kar je pomanjkljivega. Zato hoĉem podati našim živinorejcem številke in pojasnila o stanju naše živinoreje na podlagi uradne statistike, katero sem z ozirom na kmetijstvo sploh sestavil.

Našo deželó delijo po naravnih ozirih v 3 glavne dele, in sicer v pokrajino apnenih planin, v po-krajino predplaninsko in v pokrajino kraškega gorovja. K prvi spada gorenjsko, k drugi dolensko, k tretji notranjsko.

V celi deželi znaša število govedi 225.144 glav, in sicer 1165 plem. bikov, 86.452 krav, 55.642 volov, 20.012 mlade enoletne govedi, 3262 mladih bikov.

29.185 telic (od 1—3 leta starosti) in prav take starosti mladih volov ali juncev 29.372. Na podlagi teh številk zamoremo vsaj na blizo preračunati vrednostno svoto naše goveje živine in prav tako, koliko ogromno škodo ima naše kmetijsko gospodarstvo s tem, da je cena živini toliko padla.

Vsa goved v deželi je toraj približno vredna:

1.165 bikov po 100 gold.	116.500 gold.
86.452 krav po 50 glđ.	4.322.600 "
55.642 volov po 100 gold.	5.564.200 "
20.012 telet do 1 leta po 20 gold.	400.240 "
3.262 (1—3letnih) bikov po 50 gold.	163.100 "
29.185 " telic po 40 gold.	1.167.400 "
29.372 " juncev po 50 gold.	1.468.600 "

Skupno . 13,202.640 gold.

Treba mi opravičiti cene, katere sem stavljaj v račun. Za krave vzel sem ceno po 50 gold., ker v ne-

katerih krajih so krave res več vredne, v drugih pa dokaj manj. Par volov računim po 200 gold. eden k drugemu; res veljajo lepi voli 300 gold. in več, pa veliko jih je, ki dandanes ne veljajo nad 150 gold. Pred par leti je res veljala taka živina vsaj $\frac{1}{2}$ del več in prav to nam lahko kaže, za koliko ogromno svoto se s tem znižuje narodno premoženje. Ako računimo $\frac{1}{4}$ del više, reprezentuje tedaj le govedoreja v naši domovini 16,503.300 torej blizo 17 milijonov gold. in tako narodno premoženje je vredno, da ga varujemo in skušamo zboljšati, ker v njem nahajamo še vir, iz katerega moremo z umnostjo in marljivostjo še večih dohodkov dobivati.

Res so posebno za kmetovalca številke suhoparne, vendar bi marsikaterega zanimivati vtegnilo, ako mu podam dotične številke iz njegovega domačega okraja. Sledeča statistična tabela to podaje, iz katere mi je mogoče še nadaljne posledice izvajati:

Naravne pokrajine	Skupno število govod	Biki	krave	voli	Mlada govod do 1 leta	Mlada goved od 1 do 3 leta starosti			Število prebi- valcev	Množina obdelane zemlje
						biki	telice	junci		
I. Apnene planine obstoječe iz okrajev:	93658	656	39532	17969	10077	1404	13748	10272	205493	596823 oral. 1439□ ⁰
Brdo	8801	42	3469	1833	674	70	1261	1452	22759	39472 " 77 ⁰
Kamnik	10196	47	4604	2038	1074	53	1346	1034	16320	59096 " 307 ⁰
Kranj	11734	82	4426	2760	1304	231	1489	1442	22776	59010 " 612 ⁰
Tržič	2255	17	953	400	273	33	319	260	5911	24785 " 224 ⁰
Loka	13160	164	5399	2551	1774	216	1854	1202	23607	85072 " 172 ⁰
Radoljica	12032	80	6251	1156	1881	209	1949	506	19565	109069 " 31 ⁰
Kranjska gora	3904	27	1505	483	698	162	727	302	6615	43381 " 1274 ⁰
Okolica ljubljanska	20416	174	8873	3850	1524	345	3492	2158	39228	95607 " 365 ⁰
Mesto Ljubljana	935	3	690	37	62	51	67	25	26284	5526 " 912 ⁰
Litija	10225	20	3362	2861	813	54	1244	1891	22428	75803 " 565 ⁰
II. Predplaninska pokrajina	87334	210	29040	28015	5589	874	10447	14159	181716	634215 " 1470 ⁰
Okraj Zatičina	7939	50	2688	1462	577	175	1125	1862	12518	39035 " 1044 ⁰
" Trebno	5813	8	1824	1627	572	—	691	1091	10084	32810 " 1324 ⁰
" Rudolfovo	10059	29	3102	3578	557	35	1137	1621	26040	89533 " 140 ⁰
" Žužemberk	4754	15	1532	1896	383	7	370	551	10369	36331 " 872 ⁰
" Mokronog	5400	12	1981	1397	302	13	780	915	14457	39344 " 327 ⁰
" Radeče	3926	7	1207	1299	134	25	490	764	8999	30498 " 534 ⁰
" Krško	5366	11	1715	1705	484	145	664	642	15915	38481 " 310 ⁰
" Kostanjevica	4101	14	1332	1194	315	126	650	470	11652	37368 " 95 ⁰
" Metlika	10026	18	2865	4128	877	27	867	1244	12071	28323 " 266 ⁰
" Črnomelj	5335	4	1400	2345	370	11	409	796	17817	63881 " 692 ⁰
" Kočevje	13348	19	4910	4315	596	305	1396	1807	20331	120725 " 1453 ⁰
" Ribnica	5916	16	2467	878	390	3	1044	1118	12508	45042 " 73 ⁰
" Velike Lašče	5351	7	2017	1191	32	2	824	1278	8955	32843 " 1340 ⁰
Pokrajina kraškega gorovja	44142	299	17880	10658	5036	1198	7211	5822	94304	416016 " 511 ⁰
Vrhnika	8926	58	3313	2042	1524	345	3292	2158	14829	56067 " 655 ⁰
Logatec	6601	52	2427	1953	411	68	781	909	14045	61623 " 1222 ⁰
Lož	5288	6	1728	1628	723	9	387	753	9247	90467 " 1523 ⁰
Postojna	5093	10	2337	1039	495	185	486	541	12277	46399 " 1431 ⁰
Bistrica	3948	8	2018	942	324	5	324	327	10502	34186 " 148 ⁰
Senožeče	2684	7	1141	549	329	19	302	337	6674	33136 " 546 ⁰
Vipava	5454	16	2210	1270	613	20	695	630	12050	39065 " 501 ⁰
Idrija	6158	142	2706	1235	617	547	744	167	14410	55069 " 885 ⁰

Iz teh števil zamoremo sklepati:

1. v kateri razmeri je število govedi z množino prebivalcev,
2. v kateri z množino obdelane zemlje.

V celi Kranjski je na 100 prebivalcev 46 glav govedi, na 100 oralov obdelane zemlje 13 glav govedi, ali v pokrajini I. na 100 prebivalcev 45 glav govedi, v pokrajini I. na 100 oralov zemlje 15 " "

v pokrajini II.	na 100 prebivalcev	48 glav govedi,
v " II.	na 100 orolov zemlje	13 " "
v " III.	na 100 prebivalcev	46 " "
v " III.	na 100 orolov zemlje	10 " "

Ako primerjamo te številke, na pr. z onimi na Goriškem in Isterskem, razvidno je, da je na Kranjskem govedoreja močno zastopana, ker na Goriškem je na 100 prebivalcev le 29 glav govedi, na Isterskem na 100 prebivalcev le 18 glav govedi.

Prav tako je na Kranjskem na 100 orolov zemlje 13 glav govedi na Isterskem pa le 2 glavi govedi.

(Dalje prihodnjič.)

Poraba premogovega pepela.

Industrija, fabrike, posamezna ognjišča porabijo čedalje več premoga in ostane mnogo pepela. kateri do sedaj ni bil tako čišlan, kakor bi zaslužil, kajti premogov pepel ima v sebi mnogo snovi za gospodarstvo jako koristnih. Veliko hasni najprvo mokrotnim in težkim vrtnim zemljiščem, če pepel poprej skoz dratno mrežo presejemo. Nameče se ga 6—7 centimetrov debelo jeseni ter z lopato prav pod zemljo spravi, ki postane zatem jako prhka; zrak lahko vdira v njo in rastline bujno prospevajo, zlasti stročnate. Za drugo pokončava premogov pepel povrtno polže in črve, če ga po gredicah natrosimo. Primešan kompostu ali gnoju mešancu mnogo koristi, isto tako tudi, če se porabi za globoke, vodo ne prepustljive, kisle zemlje, katerih treba 8—10 centimetrov globoko prekopati, kar se vsako 2. ali 3. leto daje ponoviti.

Isto velja o mokrotnih in kisljih travnikih, katerim se do 5 centimetrov debelo premogovega pepela nanosi. Uže prvo leto videti so lepi učinki: mah in kisle trave preminejo, bela detelja se prikaže, ki z drugimi dobrimi travami vkup daje gosto in dobro košnjo.

Prodaja plemenske govedi v Lescah na Gorenjskem.

V soboto 2. oktobra t. l. dopoldne ob 9. uri bode v Lescah na Gorenjskem na dvorišču g. Wuchererja javna dražba plemenske govedi belanskega, to je, pisanega rodu, nakupljene iz državne podpore. Goved bode postavljena na dražbo za polovico kupne cene; pravico kupiti to goved imajo pa le kranjski gospodarji, koji se zavežejo, kupljenega bika ali junico najmanj dve leti za pleme obdržati.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko.

K goveji razstavi v Kranji.

Velečastiti gospod Ed. Urbantschitsch, grajščak Predvorom, prepustil je podpisnemu odboru premijo, koju je dobil za svojega bika na razstavi v Kranji l. 1881. z obresti vred v znesku 75 gold. Po naročilu gospoda darovalca razdeljen bode ta denar na razstavi v Kranji dne 4. oktobra t. l. kot darila po 30, 25 in 20 gold. za junice od 1½ do 3. leta, ki so v lasti posestnikov iz Predvora.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Gospodarske izkušnje.

Krota, koristna žival.

Najkoristnejše med živali enake vrste so nam brez dvojbe žabe krastače ali tako imenovane krote, med katerimi se najpogostejše vidi navadna krastača (gemeine Kröte, Bufo cinereus). Ponoči prileze izpod kamenja, drevesnih dupel in drugih skrivnih kotov, da si poišče hrane, ki obstoji iz žužkov, polžev in črvov. A ravno krote so pri nekaterih ljudéh najbolj razvpite in zaničevane živali. Pravijo, da so strupene, pa je zategadel na ostre kole in droge nabado. Krote so namreč one živali, na katere se vraže in coprnija najtrdneje zaslanjate in marsikdo misli v svoji nespameti, da je opravil Bog si ga vedi kako dobro delo, ako je kroto prav polagoma k smrti tripinčil, jo po tem na oster kol nataknil in svojo izvršeno rabeljsko delo blizo kake ceste ljudem na ogled postavil. — No, to je res. da so krote grde postave, njih hoja je okorná, koža neprijetne barve, pokrite so z gnjusnimi bradavicami, imajo zopern duh in vrhu tega potijo iz bradavic nekaj bel, jedek sok, ki pa ni škodljiv, kakor mislijo nekateri. A ravno te grde živali so nam zelo koristne, kakor smo uže poprej omenili, ker pokončujejo škodljive žužke in drugi požrešni mrčes. Pametni vrtnarji krot ne preganjajo, marveč si prizadevajo, da si jih še v večem številu pridobé in še celó za denarje jih kupujejo, da jih po vrtilih in to še posebno po gorkih gredicah (mistbeteljnih) hodijo, pa tudi v rastlinjak je spuščajo, da jim različni škodljivi mrčes, ki drage, z velikim trudom obdelane rastline objeda, polové in podavijo.

Tu naj omenimo posebno praktične in iznajdljive Angleže, kateri si krote celó iz Francoskega kupujejo in naročajo. Gotovo ne bi dali niti počenega groša za te živali, ako ne bi bili preverjeni, da jim ravno po teh žabah toliko gotovega dobička dohaja.

Dasiravno si naši kmetovalci ne bodo še tako kmalu krot kupovali, vendar se pa naj uže zgodaj na to gleda, da se te mirne in koristne, čeravno grde živali, ne preganjajo in zatirajo.

Prezimovanje panjev v ovsu.

V „Eich. Bienenztg.“ pripoveduje nekdo več izgledov, da so prav slabi panji, ki so komaj po deset funtov tehtali, in sicer nekateri več, nekateri manj izdelanega satovja imeli, v ovisi zasuti prav dobro prezimovali. Enako dobro so slabi panji prezimovali, če so bili zasuti z ajdo ali tudi s plevami. Reč je prav verjetna ter mislimo, da ne le oves ali ajda, ampak vsako žito bi bilo za to pripravno, ker čebele imajo vedno enakomerno toploto ter spremena vremena ne čutijo veliko. Al nekaj družega je, kar mnogim čebelarjem vse veselje do takega prezimovanja pobija in jemlje — pomanjkanje žita. Kdo in koliko čebelarjev pa ima toliko žita, da bi ga ne potrebovali celo zimo ne za hrano, ne za prodajo? Gotovo prav malo; tedaj nam z najboljšim pomočkom ni nič pomagane.

Sredstvo proti ovčjim grintam.

Najboljše sredstvo, grinte na ovcah ozdraviti je kopanje ovc v 30 do 40 stopinj topli vodi, kateri se dodá na vsakih 100 delov vode 1 del karbolne kisline. Čez 14 dni naj se kopanje še enkrat ponovi. Karbolna kislina je v vsaki lekarni za dobiti.

predilnice same. — Ako bi se pa hotelo za domačo rabo obdržati, treba je ga še sčesati, ker na otrepavni deski se sicer ves les odstrani, lik pa še ni v posamezna lakna razdeljen, ampak drži se še v trakéh.

Gospodarske izkušnje.

O gnojenji travnikov.

Zelišča po travnikih, kakor vse druge rastline, srčejo živež iz zemlje po koreninah, zlasti večidel pepelnatega živeža in gnjlca imajo iz zemlje. Zato se mora na to gledati, da gnojenje res do korenin pride. To se doseže z gnojem, ki je droben in se lahko razdeli v male drobce, da dez njegove živežne delce lahko razgreši in pod zemljo spravi. Nerazgrešljivi ostanki pa se morajo naglo v prst spremeniti in se pri vrhu korenin s prstjo zedinijo. Iz tega je samo po sebi očitno, kateri gnoj da je najboljši in najbolj naraven za travnike, namreč vsi odpadki ali odtrebi od živine, trdi in tekoči. Tako je od začetka sveta živina sama gnojila travnike, odkar so bili pašniki in živali, ki so se po njih pasle. Že davno je znano, da koščena moka, pepel, gvano, travnike prav hitro in koristno ugnoje. To pa ravno zato, ker te reči so gnojnine (gnojne tvarine), ki rade v male drobce razpadejo in se lahko razgrešijo. Travniki tedaj za gnojenje potrebujejo le samo golega živalskega gnoja, brez stelje vmes. Ob kratkem rečeno: Ne rezi, ne betve stelje ni treba za gnojenje travnikov. Resnica teh besed se toliko očitniše razodeva, kolikor više iz gorke globočine na merzlejše greš. Kolikor na mrzlejšem in višem kraju so planinski pašniki, toliko manj jim koristi navadna stelja, in še najmanj navadna gozdna stelja, ki je naravnost škodljiva.

Priprosta priprava za čiščenje nečiste studenčnice (blatnice).

Nečista studenčnica, osobito pa blatnica ali makužna voda, katero morajo ljude piti in od katere večkrat mrzlico dobivajo, more se brez zidanih kapnic in precejalnikov čistiti tudi v večjih sodih.

Izkoplje se v zemljo jama, v katero se deneta dva večja soda brez gornjega dna takó, da manši stoji v večjem. Manjši sod se od zunaj in od znotraj večji sod samo od znotraj nekoliko ožgá in dobro zasmoli. — Manjši sod se v večjega tako postavi, da med spodnjima dnoma in med dogami obeh sodov ostane nekoliko presledka, kateri se do primerne višave z dobro izpranim peskom in nad peskom z ogljem zasuje. V dogo vnanjega (večjega) soda in dno notranjega (manjšega) soda izvrtajo se male luknje. Skozi te luknje vnanjega soda teče nečista voda v zgoraj omenjeni, z ogljem in peskom napolnjeni presledki, kjer se očisti in potem skozi luknje na dnu v notranji sod doteka. Soda se morata zategadelj ožgati in zasmoliti, da voda nima okusa po lesu in da les dalje časa ne segnije.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

V primeri z drugimi deželami je naša dežela nekoliko manj ugodno zastopana v tem oziru. Tako na priliko je

v Niže-Avstrijskem	na 100 prebivalcev	55 glav govedi
v Gorenje-	" 100 "	49 " "
na Tirolskem	" 100 "	52 " "
na Koroškem	" 100 "	70 " "
na Kranjskem	" 100 "	46 " "

V nadaljni tabeli hočemo to na drobno razdeliti po okrajih, da bode razvidno, kateri okraji imajo najmočnejšo, in kateri najrevnišo govedorejo, kateri naj

bi tedaj pomnožili govedorejo, namesto da se vkvarjajo s pridelovanjem žita, katero je v tako slabi ceni.

O k r a j i	Skupno število govede	Število prebival- cev	Na 100 prebival- cev toraj pripada
I.			
Brdo	8801	22759	38
Kamnik	10196	16320	62
Kranj	11734	22776	51
Tržič	2255	5911	38
Loka	13160	23607	55
Radoljica	12032	19565	61
Kranjska gora	3904	6615	59
Okolica Ljubljana	20416	39228	52
Mesto Ljubljana	935	26284	—
Litija	10225	22428	45
II.			
Zatičina	7939	12518	63
Trebno	5813	10084	57
Rudolfovo	10059	26040	38
Žužemberk	4754	10369	45
Mokronog	5400	14457	37
Radeče	3926	8999	43
Krško	5366	15915	33
Kostanjevica	4101	11652	35
Metlika	10026	12071	83
Črnomelj	5335	17817	35
Kočevje	13348	20331	65
Ribnica	5916	12508	47
Velike Lašče	5351	8955	59
III.			
Vrhnika	8926	14829	60
Logatec	6601	14045	46
Lož	5285	9247	57
Postojna	5093	12277	41
Bistrica	3948	10502	37
Senožoke	2684	6674	40
Vipava	5454	12050	45
Idrija	6158	14410	42

Iz teh števil razvidi se, da je v primeri številu prebivalcev najmanj govedi v okrajih: Črnomelj, Rudolfovo, Kostanjevica, Krško, Bistrica, Tržič, Brd, Mokronog, Idrija, Postojna, Senožeče, sploh pod srednjo številko cele dežele, katero pa daleč presežajo okraji: Kamnik, Radoljica, Zatičina, Kočevje, Lašče, Vrhnika, Lož, Kranjska gora, Loka, Trebno. To so pa tudi okraji, kjer je še precej povoljno stanje kmetovalcev. Najnižjo število govedi imajo okraji: Črnomelj, Kostanjevica, Krško, Rudolfovo. Temu vzrok je, da ondi prevaguje trtoreja, a vsem tem sme se trditi, da prav v teh okrajih gospodarstva zelo hirajo, ker trtoreja jim neredno in revno donaša prihodke, živine pa imajo le malo. Zato bi prav tem okrajem bilo želeti, da bi se bolje poprijeli govedoreje.

Poleg govede (225.144 glav) ima Kranjska še sledeče druge živali, in sicer: 21.975 kónj, 67.431 ovác, 15.636 kóz, 79.134 prešičev, kar nam zopet dokazuje, da je na Kranjskem najbolj govedoreja zastopana, ko se na priliko Primorska peča bolj z ovčjerejo, posebno pa Istra.

Na 1000 glav govedi pripada

v I. pokrajini	108 kónj,	336 ovác,	247 prešičev,
v II. "	86 "	194 "	447 "
v III. "	96 "	492 "	404 "
v vsi deželi	97 "	298 "	351 "

Iz tega moremo presoditi, da se kranjski kmetovalci najbolj z govedorejo in svinjerejo pečajo, vsaj pa le v izvožnji govedi in prešičev imajo nekaj dohodkov, ko žita le malo pridelajo in se jim še to slabo splačuje.

V primeri z drugimi deželami kaže se Kranjska, da ima dovolj razvito skoro močno govedorejo in prav močno svinjerejo.

To nam pojasnuje sledeča tabela:

Pripada	na avstr. □ miljo		na 100 prebivalcev	
	v vsi Avstriji	na Kranjskem	v vsi Avstriji	na Kranjskem
govedi . . .	1423	1243	367	467
konj . . .	270	121	70	45
ovac . . .	963	372	248	140
kóz . . .	187	86	48	32
prešičev . .	489	437	126	164

Precej razvita je konjereja, posebno v pokrajini gorenjski, kjer znaša 17⁰/₀ od skupne svote govedi, v

dolenjski pokrajini le 8⁶/₀, v notranjski pokrajini 9⁵/₀. Najmočnejša je konjereja v okrajih: Radoljica, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljana in Rudolfovo.

Najmočnejšo svinjorejo imajo okraji: Rudolfovo, Krško, Kostanjevica, Mokronog, Metlika. Okraja Krško in Kostanjevica imata celó večje število prešičev od govedi.

Temu povod je pa vsakako, da pridelujejo ti okraji dokaj koruze in krompirja, s katerim spitajo prešiče, za katere vsaj nekaj skupujejo, ker jih izvožnja z drugo surovino zaradi pomanjkanja železnic premnogo stane.

Dokaj manjša je pa svinjereja v gorenjskih okrajih, kjer tudi pridelki iz njiv navadno le govedi pridejo na korist.

Najvažnije podučljive posledice pa moremo izvajati iz primerjenja števil, katere nam podaje sledeča tabela in iz katerih je mogoče presojevati, v koliko kranjska govedoreja zadostuje pravilom umne živinoreje, na priliko, kako je s številom za pleme odločenih bikov, v kaki razmeri je število krav, volov mladine itd.

Pripadajo v okrajih	na enega bika	na skupno število govedi	na skupno število govedi	na 100 mladih volov	na 100 krav
I. Gorenjsko	60 krav	19 ⁰ / ₀ volov	38 ⁰ / ₀ mlad.	57 ⁰ / ₀ mlad. voličev	35 ⁰ / ₀ telic
Okraj Brdo	82 "	20 ⁹ / ₀ "	39 ² / ₀ "	79 ⁰ / ₀ "	36 ⁰ / ₀ "
" Kamnik	98 "	19 ⁰ / ₀ "	34 ⁴ / ₀ "	50 ⁰ / ₀ "	29 ⁰ / ₀ "
" Kranj	53 "	23 ⁵ / ₀ "	38 ⁰ / ₀ "	52 ⁰ / ₀ "	33 ⁰ / ₀ "
" Tržič	56 "	15 ⁶ / ₀ "	39 ² / ₀ "	65 ⁰ / ₀ "	33 ⁰ / ₀ "
" Loka	33 "	19 ³ / ₀ "	38 ³ / ₀ "	47 ⁰ / ₀ "	34 ⁰ / ₀ "
" Radoljica	78 "	9 ⁶ / ₀ "	37 ⁷ / ₀ "	43 ⁰ / ₀ "	31 ⁰ / ₀ "
" Kranjska gora	55 "	12 ³ / ₀ "	48 ³ / ₀ "	62 ⁰ / ₀ "	48 ⁰ / ₀ "
Okolica Ljubljana	51 "	18 ⁸ / ₀ "	36 ⁷ / ₀ "	56 ⁰ / ₀ "	39 ⁰ / ₀ "
Mesto Ljubljana	230 "	3 ⁹ / ₀ "	21 ⁹ / ₀ "	67 ⁰ / ₀ "	9 ⁰ / ₀ "
Litija	168 "	27 ⁹ / ₀ "	38 ⁹ / ₀ "	66 ⁰ / ₀ "	37 ⁰ / ₀ "
II. Dolenjsko	138 "	30 ⁹ / ₀ "	35 ⁵ / ₀ "	52 ⁰ / ₀ "	35 ⁰ / ₀ "
Okraj Zatičina	54 "	18 ⁴ / ₀ "	47 ¹ / ₀ "	127 ⁰ / ₀ "	41 ⁰ / ₀ "
" Trebno	228 "	27 ⁹ / ₀ "	40 ⁴ / ₀ "	67 ⁰ / ₀ "	37 ⁰ / ₀ "
" Žužemberk	102 "	39 ⁸ / ₀ "	27 ¹ / ₀ "	29 ⁰ / ₀ "	24 ⁰ / ₀ "
" Rudolfovo	109 "	35 ⁵ / ₀ "	33 ³ / ₀ "	45 ⁰ / ₀ "	36 ⁰ / ₀ "
" Mokronog	165 "	25 ⁸ / ₀ "	37 ² / ₀ "	65 ⁰ / ₀ "	39 ⁰ / ₀ "
" Radeče	172 "	33 ¹ / ₀ "	35 ⁹ / ₀ "	57 ⁰ / ₀ "	40 ⁰ / ₀ "
" Krško	155 "	31 ⁷ / ₀ "	36 ¹ / ₀ "	36 ⁰ / ₀ "	38 ⁰ / ₀ "
" Kostanjevica	95 "	29 ¹ / ₀ "	38 ¹ / ₀ "	39 ⁰ / ₀ "	48 ⁰ / ₀ "
" Metlika	159 "	41 ¹ / ₀ "	30 ⁰ / ₀ "	30 ⁰ / ₀ "	30 ⁰ / ₀ "
" Črnomelj	350 "	43 ⁹ / ₀ "	29 ⁷ / ₀ "	34 ⁰ / ₀ "	28 ⁰ / ₀ "
" Kočevje	253 "	32 ³ / ₀ "	23 ² / ₀ "	41 ⁰ / ₀ "	29 ⁰ / ₀ "
" Ribnica	154 "	14 ⁸ / ₀ "	43 ¹ / ₀ "	127 ⁰ / ₀ "	42 ⁰ / ₀ "
" Velike Lašče	288 "	22 ² / ₀ "	39 ⁹ / ₀ "	107 ⁰ / ₀ "	40 ⁰ / ₀ "
III. Notranjsko	59 "	24 ¹ / ₀ "	43 ⁶ / ₀ "	54 ⁰ / ₀ "	40 ⁰ / ₀ "
Okraj Vrhnika	57 "	22 ⁰ / ₀ "	84 ² / ₀ "	105 ⁰ / ₀ "	105 ⁰ / ₀ "
" Logatec	47 "	29 ⁵ / ₀ "	32 ⁸ / ₀ "	46 ⁰ / ₀ "	32 ⁰ / ₀ "
" Lož	297 "	30 ⁸ / ₀ "	35 ⁴ / ₀ "	45 ⁰ / ₀ "	22 ⁰ / ₀ "
" Postojna	233 "	20 ⁵ / ₀ "	33 ⁵ / ₀ "	52 ⁰ / ₀ "	20 ⁰ / ₀ "
" Bistrica	252 "	23 ⁹ / ₀ "	24 ⁸ / ₀ "	34 ⁰ / ₀ "	16 ⁰ / ₀ "
" Senožeče	163 "	20 ⁴ / ₀ "	36 ⁹ / ₀ "	61 ⁰ / ₀ "	27 ⁰ / ₀ "
" Vipava	138 "	23 ² / ₀ "	35 ⁹ / ₀ "	49 ⁰ / ₀ "	31 ⁰ / ₀ "
" Idrija	19 "	20 ⁰ / ₀ "	33 ⁶ / ₀ "	13 ⁰ / ₀ "	27 ⁰ / ₀ "
Cela dežela	74 "	24 ⁷ / ₀ "	36 ³ / ₀ "	52 ⁰ / ₀ "	33 ⁰ / ₀ "

Iz teh števil zamoremo prav natančno presojevati razmere govedoreje na Kranjskem, posebno pa, ker so številke vseh okrajev navedene, kar je neobhodno potreba, kajti v vsi deželi šteti biki zadosto-

vali bi popolnoma številu krav, namreč za 74 krav 1 plemensk bik. A vse drugače je ta prevažna razmera v marsikaterih okrajih, ki imajo veliko pomanjkanje na plemenskih bikih.

(Dalje prih.)

škem, v renskih pokrajinah in v novejšem času na Virtemberskem.

Uže od daleč se poznajo drevesa, v katera se je ta krvava uš vrinila, kajti ona kažejo rakove izrastke in neko posebno bolehanje v vsem. Pri natančni preiskavi se vidi na spodnjih stranéh mladih vejic bombazasta, belkasta prevleka, ki nekoliko na višnjevo barvo cika, katera izvira iz gori imenovanih voščenih spuščajev. Žival ta sedi v velicah trumah skupaj, ki obstoje iz babic brez kril in velike množine mladih.

Kedar se je krvava uš zaplodila na kakošnem vrtu, ni skoro mogoče je več zatreti. Zato je treba paziti, da se ta mrčes kar brž iz začetka zasledi in vse stori, da se popolnoma pokonča. Zbor virtemberskih vino- in sadjerejcev v Schorndorfu 21. septembra je v tej zadevi nasvetoval to-le:

Najboljše sredstvo za pokončanje krvave uši je krtača, ko se začne razširjati po njem. Če je uš posella vejice za $\frac{1}{2}$ do 1 metra na dolgosti z belimi lisami, treba je odrezati take veje in jih sežgati. S škarjami na preklo privezanimi se dadó tudi najviše vejice odrezati.

Vsacih 14 dni potem je treba tako drevo natanko ogledati, ali ni nove zalege na njem, če gospodar tega ne stori, je vse drugo potem prepozno. Strohnena skorja drevesa se mora odstrgati, rane njegove skrbno zamazati, in da nova gnjezda krvave uši se ne napravijo zopet na drevesu, treba deblo njegovo in veje z apnico pobeliti. Da pa uši, ki pri korenini drevesa in v zemlji tičijo, ne morejo zlesti na drevo, treba je v začetku spomladi okoli debla ovezati trak, ki je namazan s katranom. Prav dobro se je potrdilo tudi to, da se jeseni zemlja za kak meter okoli drevesa okoplje in potem z apnom pomeša. Škropljenje dreves z milico (žajfnico), lugom, plinovo vodo, vodo pasjega zelišča in tobakovo vodo ne pomaga toliko, kakor poprej imenovana sredstva. Angleži so našli, da je dobro, če se tako drevo s trpentinovim oljem namaže. Za najbolje pa je pripoznano to, da se vsi deli drevesa, kjer je krvava uš se vgnjezdila, s petrolejem umijejo, in se bolne veje odrežejo in sežgó.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje.)

Najslabše je v tej razmeri priskrbljen okraj črnomaljski, kjer je za 350 krav en bik, potem

okraj Lož z	297	kravami,
„ Vel. Lašče z	288	„
„ Bistrica z	252	„
„ Kočevje z	253	„
„ Trebno z	228	„
„ Postojna z	233	„
„ Radeče s	172	„
„ Senožeče s	163	„
„ Mokronog s	165	„
„ Litija s	168	„
„ Metlika s	159	„
„ Krško s	155	„
„ Ribnica s	154	„

Vsi ti okraji tedaj nikakor ne zadostujejo poglavitnemu pogoju umne in vspešne govedoreje, ker na Švicarskem, ki more vsem drugim deželam služiti v izgled gledé govedoreje, določuje posebna deželna postava, da za vsakih 80 krav mora biti priskrbljen en plemenski bik in da mora za to skrbeti sleherna občina. Pa vzemimo, da se določi en bik za 100—125

krav, razvidno je, da tej razmeri zadostujejo večinoma le okraji na Gorenjskem izvzemši okraj litijski, večinoma pa okraji na Dolenjskem in Notranjskem ne, kakor nam zgoraj navedene številke dovolj jasno spričujejo, da je v celi deželi le 14 okrajev, ki imajo manj od 100 krav za enega bika.

Idrijski okraj je v tem oziru najboljše preskrbljen, ker za 19 krav je en bik. Navada je namreč v tem okraju blizo enako kakor v sosednjem primorskem okraju Cirkno, da spuščajo zeló mlade bike, katere potem režejo in za vprego porabijo, a prav to je tudi pomanjkljivo, ker niso plemenjaki dovolj razviti, toraj tudi čvrste govede ni pričakovati.

Naj toraj poklicani krogi, ki imajo nalogo in dolžnost, varovati interese kmetovalcev in pospeševati njih blagor, delujejo na to, da se ta razmera zboljša, vsaj bo slehern priznati moral, koliko pripomore pravilnost vplemenjenja k napredku govedoreje, kakor nam to kaj jasno dokazuje uredba cesarskih žrebčarskih postaj, katerim se imamo v prvi vrsti zahvaliti, da je naša konjereja tako lepo napredovala.

Najrevniše je v tem oskrbljen okraj črnomeljski, kjer je itak jako revna živina. Ali moremo potem pričakovati zboljšanja, ako se rabi za pleme junec, ki je slaboten in poleg tega ima služiti za tako veliko število krav. Ali je potem čuda, da tožijo gospodarji, da se krave ne obrejijo? Ali ni to za gospodarja velika škoda, da mora kravo po trikrat, celó večkrat dopeljati k juncu in da se mu krava za več mesecev zakasni v teletenji, tako da včasih po 2 leti preteče, predno teleti. Kolika zguba na mleku, tako da je taka krava v pravo škodo gospodarju, ker žre zastonj, ne da bi gospodarju dajala najmanjšega dobička. Poleg potrate časa, katerega zgubé hlapci, ko ponovljeno vodijo krave k juncu, zgubi tedaj gospodar kaj veliko na dohodku. To naj bi naši gospodarji prevdarili, morda bodo spoznali, kolike važnosti je za vspešno govedorejo, da je dovolj dobrih ter sposobnih plemenskih juncev priskrbljeno. Pravo domoljubno dolžnost bodo izpolnile naše kmetijske podružnice, če dosežejo s svojim vplivom, da se občine prepričajo o tej prevažni zadevi, ter da občine same sklenejo skrbeti za to, da se v občini nastavi toliko plemenskih juncev, kolikor jih je treba, in sicer računši po 100 krav za enega junca. S tem, da se dotičnemu gospodarju iz občinske blagajne prizna kaka mala podpora, našli se bodo gospodarji, ki bodo redili bike in naj v obširnih občinah se za to skrbi, da se za posamezne vasi tako priskrbi, da ne bodo imele predaleč do plemenskih postaj, ker s tem bo prihranjeno dokaj potrate časa in gotovo je tudi, da nič kaj ne ugaja obrejenju izredno daljna gonja krave. Kmetijska družba pa naj blagovoli posebno navedenim okrajem, ki imajo toliko pomanjkanja plemenskih juncev, pomagati, ker tam je treba najprvo prihiteti v pomoč, kjer je sila najhujša.

Pa tudi na kakovost ali dobre lastnosti plemenskih bikov bi morali naši gospodarje dohaj več skrbeti, ker nikdar ne smemo pozabiti, da od pokveke ni pričakovati kaj prida blaga!

(Dalje prihodnjič)

O zakajevanju vina z žveplom.

Spisal R. Dolenc.

(Dalje in konec.)

Da je zakajevanje vina z žveplom nepotrebno ter kar naravnost zavrgljivo, to spričujejo nam prvi kletarji na svetu, Francozi in Nemci. Nikdar ne bode

„Willkommen“ oves.

Poskusili smo tukaj pretečeno pomlad sejati „Willkommen“ oves, kateri se je izvrstno obnesel. Sejali smo ga na različne kraje, v različnem času. Najbolje se je obnesel prvo sejani oves, in sicer dala je kila semena 88½ kil pridelka. Pa tudi kasneje sejani oves dal je bogat pridelek, in sicer stari mernik, čez štiri-deset mernikov pridelka. Slama tega ovsa je jako debela in visoka. Seje naj se kolikor mogoče zgođaj in zeló redko.

Kdor želi ta oves za prihodnjo setev imeti, naj se oglasi pismeno pri učitelju v Godoviči Hinko Likarji, pošta Hotedersica.

Imenik gospodarjev,

ki so dobili darila za lepo svojo goved na pokrajinski razstavi goveje živine v Kranji dné 4. oktobra 1886.

Dobili so premije:

Za bike izvirnega rodú:

Edvard Urbantschitsch, grajščak Predvorom,
Simon Jereb iz Spodnjega Bernika,
Anton Burgar iz Hraš,
Franc Kušar iz Drage, in
Jakob Molj iz Voklega.

Za bike domačega rodú:

Edvard Urbantschitsch, grajščak Predvorom,
Luka Šmid iz Gašteja,
Janez Strupi iz Čirčič,
Janez Bilban iz Toplic, in
Janez Jerala iz Tacena.

Za telice izvirnega rodú:

Tomaž Kapovec iz Visokega in
Lorenc Kavčič iz Medvod.

Za telice domačega rodú:

Matevž Kristan iz Sela, in
Josip Grašič iz Glavnika.

Za krave izvirnega rodú:

Luka Pavlič iz Spodnjega Bernika, in
Janez Kalan iz Škofje Loke.

Za krave domačega rodú:

Janez Vidmar iz Zaloga, in
Anton Jerala iz Hraš.

Za lepe telice dobili so premije, koje je podaril gospod grajščak Edvard Urbantschitsch, ti-le gospodarji iz preddvorske občine:

Mat. Arh iz Mač,
Josip Lombard iz Spodnje Bele in
Janez Zaplotnik iz Št. Jakoba.

Imenik gospodarjev,

ki so kupili plemensko goved, nakupljeno z državno podporo.

Muricodolsko goved dné 23. septembra 1886 v Postojni:

Poddružnica c. kr. kmetijske družbe v Vipavi 2 bika.

Poddružnica c. kr. kmetijske družbe v Postojni 2 bika.

Josip Marc iz Planine nad Vipavo,
Anton Trenetič iz Senožeč, in
Leopold Dekleva iz Buj po 1 bika,
Josip Dekleva iz Postojne 3 telice

Belansko goved 2. oktobra 1886. v Lescah:

Anton Trevn iz Jesenic 2 bika,
Andrej Presel iz Lepenc,
Mat. Barle iz Luž,
Mat. Brence iz Poljan,
Franc Legat iz Lesec, in
Tomaž Odar iz Stare Fužine, vsak po enega bika.

Telice so pa kupili:

Janez Wucherer iz Lesec,
Anton Treun iz Jesenic,
Franc Legat iz Lesec, in
Mat. Barle iz Luž.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje.)

Pa o tem bi moral toliko v dokaz pisati, da bi prekoračil namen mojega spisa, s katerim želim le pokazati posameznim okrajem naše domovine, da skušajo zboljšati, kar je najnujnejšega in potrebnjšega.

Nadalje vidimo iz navedene tabele, da odpade na Kranjskem 24·7 odstotkov od svote govedi na vprežno živino, to je, na vole. Najmočnejši je ta odstotek na Dolenjskem z 30·9%, najmanjši pa na Gorenjskem z 19·1%, kjer opravljajo toliko poljska dela, kakor tudi prevožnjo blaga večinoma konji, katerih posebno v okraju radoljskem, po Bohinjskem dokaj redé. Okraj radoliški ima le 9% volov, zato pa največ konj. Na Notranjskem ima okraj loški največi odstotek volov, to pa tudi odtod prihaja, ker imajo v obloški pokrajini navado, da kupujejo suhe vole iz drugih krajev, katere potem bolje izredijo ter sposobne pripravijo za tržaške mesarje, ki v ta okraj pogostoma prihajajo kupovat vole za mesnice. Tudi je v tej pokrajini dokaj volov potrebnih za izvožnjo obilnega lesa iz on-dotnih gozdov do železnice.

Iz tretje rubrike pa zamoremo razvideti, da se Kranjska močno peča z odrejevanjem mlade živine, ker od skupnega števila govedi odpade 36·3% na mlado živino. Najbolj se pečajo z odrejevanjem mlade živine sledeči okraji; Vrhnika z 84%, Kranjska gora z 47%, Ribnica z 43%, Trebno z 40%, Brdo z 39%, Litija z 39%, Kamnik z 38%. Kranj z 38%, Loka z 38%. Izredno močna je tedaj spodreja mlade živine v vrhniškem okraju, kjer boljši gospodarji večinoma vsa teleta privežejo za spodrejo in tudi še celó dokupujejo od drugih krajev mlado živino za nadaljno odrejo. Razkazanih je 105 mladih voličev na vsakih 100 doraslih ali vprežnih volov. Sploh se naša dežela v odrejevanji volov odlikuje, vsaj pa tudi naši sosede v Primorskem vedó za to in so naši najboljši kupci za vole, katerih ondot doma posebno nekateri okraji kaj malo izpodrejajo, kakor nam morejo to spričati sledeče statistične številke: okraj tominski ima od skupnega števila govedi le 4·8% volov, okraj bovški celó le 0·27%, kanalski 19%. Sežana 28%. Prav tako je od skupnega števila govedi mlade živine, na priliko v okraju ajdovskem 18%, goriškem 13%, Sežani 10%, bovškem 20%.

Dokaj se pečajo z izpodrejevanjem volov še sledeči okraji: Zatičina, Ribnica, Lašče z blizo enako množino, kakor vrhniški okraj (nad 100%), brdski z 79%, Litija z 67%, prav tako Trebno in Mokronog; Kranjska gora in Tržič z 62%, Senožeče z 61%, Radeče z 57%, Postojna z 52%, Kamnik z 50%, Loka z 47%, Lož z 45, Radolica z 43%, Kočevje z 41% itd.

Nekoliko manjše je število mladih krav ali telic, katerih je 33% od skupne svote govedi. Najbolj se še pečajo z izpodrejevanjem telic — krav okraji: Vrhnika z 105, Kranjska gora z 48%, Lašče z 40%, Ribnica z 40, Radeče z 40%, Mokronog z 39%, Litija z 37%, Krško z 38%, Trebno z 38%, Rudolfovo z 36%, Brdo z 36%, najmanj pa okraji: Lož z 22%, Postojna z 20%, Bistrica z 16%.

Prav iz teh števil pa moremo sledeče izvajati in spoznavati, koliko govedi (mladih volov in krav) more naša dežela vsako leto oddati ptujim kupcem.

(Dalje prihodnjič.)

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 3. oktobra 1886.

Seji predseduje družbeni predsednik gosp. Gustav grof Thurn, navzoči so pa gosp. Josip Fridr. Seunig, družbeni podpredsednik in odborniki gg.: Kastelic, Lenarčič, Povše, Robič, Wurzbach, Witschl in tajnik Gustav Pirc.

Gospod predsednik grof Thurn javi zbranemu odboru, da je zastopal c. kr. kmetijsko družbo pri letošnjem zborovanji kranjsko-primorskega gozdarskega društva ter da je pri omenjenem zborovanji naglašal važnost gozdarstva za splošno deželno kulturo, ter prosil, na to delati, da se godi izvrševanje gozdnih postav kolikor moč na malo oviro poljedelstvu.

Vsled nekega privatnega vprašanja sklene se, diplomatsko takso na vsaki način zahtevati, ker je plačevanje te takse po pravilih določeno.

Zahteva glavnega odbornika gosp. J. Lenarčiča, da se razjasni razmera, v katerem stoji družba s založništvom „Kmetovalca“, dovede glavni odbor do tega, da prevzame celo reč v pretresavanje odsek za splošne reči.

Odseku za splošne reči naroča se poročati v prihodnji seji o razredbi prostorov na podkovski šoli ter v razmerah na živinozdravnišnici.

Predlog glavnega odbornika g. Lenarčiča, da se prosi deželni odbor, na to delati, da omeji ali pa popolnem odpravi čas, v katerem ni dovoljeno, divje golobe streljati, odda se v poročanje odseku za splošne stvari.

Vodja R. Dolenc ponudi glavnemu odboru v založništvo svoj rokopis o sadjarstvu. Stvar izroči se v poročanje odseku za sadjarstvo.

Dovoli se J. Maurerju iz Plešiče, da plača svoj dolg kmetijske družbe takoj brez napovedbe nazaj.

Odbor za obdelovanje močvirja javi, da je namerovana enketa za nedoločeni čas preložena.

Vis. c. kr. deželna vlada želi imeti mnenje glavnega odbora o programu in o stroških tečajev za požlahnjevanje trt, ki jih misli napraviti v krajih, kjer se uže nahaja trtna uš.

Občini Želimlje ne usliši se njena prošnja za podporo sadjarstva.

Tajnik Gustav Pirc poroča, da je glavni odbor zastopal pri javni izkušnji učencev na vinarski šoli na Slapu č. gospod vipavski dekan Erjavec.

Na novo je v družbo sprejet gospod Ignacij Fock, milar in posestnik v Kranji.

Podučne stvari.

Kako nam je škodljive in sitne ose z vspehom zatirati.

Gotovo vsakdo pozna te črne, rumeno-obročaste krepke mrežokrilke, katere se deloma ob ropu drugih manjših mrčesov, osobito čebel in muh živé. Pred vsem so jim pa v posebno slast sladke stvari, kakor: med, dozorelo grozdje, fine sladke hruške, sočne breskve in okusne slive, katere dostokrat grdo oglodajo in izpijé tako, da same kože in olupki ostanejo. Tudi jabolka sladkih sort in vrst niso pred njimi varna. Škoda, katero obilna množica osá na žlahtnem grozdju in finih sadnih sortah napravlja, more čestokrat za vinogradnika in domačega sadjerejca prav občutna in pomenljiva biti. Kot nameček vsemu temu so pač ose človeku tudi s svojim strupenim jikom prave nadležnice, s katerim morejo mu celó osodepolne postati. Narodni pregovor je: „Strup devetih sršenov enak je onemu enega gada.“

Ose sploh, posebno pa sršeni (največji med osami) napravijo med našimi velikimi dobrotniki in prijatelji, koristnimi in pridnimi čebelicami, preobčutne škode, ker so jim te (čebelice) v posebno slast in jih ose dostokrat prav ogromno število pomore in vničíjo. Kdo li še nikdar ni take vojske, morije in klanja med osami in pridnimi čebelicami opazoval?

„Osír“ ali gnjezdo svoje narejajo si ose iz odglo-danih lesnih delcev, katere kaj umetno v neko sivemu papirju-pivniku slično in podobno tvarino sklepijo; ta gnjezda ali „osírji“ so navažno v resnici občudovanja vredni. Različne ose narejajo si tudi svoja gnjezda ali „osírje“ zeló različne po obliki. Male, ali kakor jih ljudstvo sploh imenuje, „divje ose“ naredé si za svoje bivanje samo mali ovalni satek, pritrjen na kratkem peceljčku ob podstrešni zid, kamen, okvir pri oknu ali pa tudi na kak drug zaveten kraj; prave ali kakor pravimo: „hude ose“ obdajo in zadelajo satovje na vse strani z več mehurjem podobnimi okrožki; skoz te okrožke pusté pa na spodnjem koncu ali pa nekoliko ob strani uhodnjo luknjo, kot uhod do satovja in zalege svoje. Ob satovji in med temi okrožki, kar jih k eni in isti družini spada, bivajo ponoči in ob hudem, deževnem vremenu skupaj. Take „osírje“ najdemo med poletjem prav pogostoma na brunih v podstrešji ali pa na drevesnih vejah prilepljeno viseča, kakor tudi v zemlji skrita, do katerih (v zemlji) imajo vse lepo uglajene in zadosta prostorne uhode narejene.

Največji med osami, „sršeni“ namreč, narejajo pa svoja velika in obširna gnjezda najraje v zadosto prostornih duplinah drevesnih debel; volijo si pa v ta namen tudi kaj pogostoma „valilnice“ škorcev in drugih koristnih ptičev, iz katerih v posledici te velike prijatelje in dobrotnike kmetijstva popolno preženó.

Od mnogobrojnega števila ene in iste kolonije osá, katere so se v enem samem „osírju“ med letom namnožile in prigojile, prezimi le malo številce osá-samic; večje število njih pa ob pozni jeseni pogine. Ob prihodnji pomladi zbudé se pa one ose, katere so prezimile, iz zimskega spanja svojega ter prično zopet svoje naravno delo, da si zagotové in ustanové novih družin ali kolonij. Ravno ob tem času nudi se pa nam najugodnejša prilika v pokončevanje teh hudih in malopridnih sovražnic in vničevalek okusnega sadja, grozdja in morilk pridnih čebelic.

Proti trtni uši ali filokseri nimamo ga danes boljše sredstva, kakor cepljenje domačih sort trte na ameriške, katere uši popolnoma zoperstajajo. No, ameriških trt imamo nekoliko tudi takih, katere, razun da uši zoperstajajo tudi same dobro rodé. Pa to nam malo hasne, kajti nekatere take trte dajejo čudno dišee, prav za prav smrdeče vino; tiste, katere bi pa sicer dobra vina dajala, pa v našem podnebj grozdja ne dozoriyo (uže celó na Dolenjskem ne).

Nekatere ameriške trte dobrega grozdja imajo vrh tega še to neljubo napako, da se s pomočjo potaknjencev (ključev) le kaj slabo pomnoževati pusté.

Najboljše, to je, trtni uši najbolj zoperstoječe sorte ameriških trt so: riparia souvage, jorkmadeira in solonis. Prva in poslednja ne rodé nič, kajti njih grozdki so k večemu tako veliki, kakor oni grozdica sv. Ivana (ribizelna) jagod pa še dosti drobnejših; kaj skromnega, toda čuda tamno barvanega soka. Jorkmadeira rodi uže še, ali njeni grozdki so tudi le majhni in — močno dišeči. Vino Jorkmadeira diši ravno tako, kakor one tako zvane izabele ali labruške, katere podvrste je ona. To dobro pa imajo vse tri, da se dajo prav dobro s pomočjo potaknjencev pomnoževati, in da požlahtnitev s cepiči domačih naših vrst prav rade sprejmejo.

Rešitev naše, po trtni uši uže napadene trtoreje obstoji torej za zdaj v tem, da si preskrbimo ključev navedenih ameriških trt, ter da jih po najpraktičnejšem načinu ukoreničimo ter požlahtnimo. Ukoreničenje in požlahtnitev ob enem vrši se pa po Babotovem načinu, po katerem je on do 100% vspeha dosegel, tako-le:

Ameriški ključi povežejo se meseca marca po sto komadov skupaj, v butarice, na obeh koncih povezane. Pri povežnji butaric paziti se mora na to, da pridejo vsi spodnji ali debelejši konci ključev lepo v eno ravno plan ali plosko. Tako povezane butarice natakne se pod spodnjo vezjo (beko, vrbo, trto) na ošpičeni kol, kakor nam to podoba 1. kaže.

Natakne butarice obesi se na to tako globoko in široko jamo v zemljo, da pridejo njih spodnji debelejši konci, tikoma površju zemlje; torej tako, kakor to podoba štev. 2. kaže. Da se ne sme tako jamo v svetu napraviti, v katerem se voda nabira, razumi se samo o sebi. Na take narobe obrnjene ključe dene se vlažnega stlačenega mahu, kako dobro dlan na debelo, v podobi 2. zaznamuje mah črka m, in vrh mahú pa še za eno péd na debelo zemlje z. V 12 do 14 dnéh zaženejo ključi vse polno klic, to je, belih, nežnih, pa jako krhkih koreninic v mah. Kakor hitro se je to zapazilo, vzame se ena butarica ven, ter se z spodnjim koncem, na katerem so klice, v škafo vode postavi. To deo je zaradi tega potrebno, da klice na zraku ne zarujave, ker sicer bi ključi ne rastle. V škafu stoječa butarica se razveže, in ključ za ključem ven vzame ter ročno v drugi škaf vode vtakne, v katerem se požlahtni. — Požlahtni se pa ključ kaj prosto tako, kakor nam to podoba 4. kaže. Mesto požlahtnitve ovije se s koščekom svinčenega ali cinkastega papirja (Bleiplaquet), to je takega, v kakršnega se tudi fino milo (žajfa) zavija, vrh svinčenega papirja umesti se pa trdna vez. Najboljša vez je ona iz rafije-lika (Rafija Bast), namočenega v raztopljini bakrenega vitriola. To za to, da v zemlji prehitro ne segnije.

Požlahtnuje se ključe tudi lahko še na tretji jako priporočljiv način, katerega nam podoba 5. kaže in ki se angleško kopuliranje imenuje.

Kedar je en škaf požlahtnenih ključev poln, se vzame ter tje nese, kjer se misli ključe v namen ukoreničenja v zemljo spraviti, torej v trtnico. Za trtnico izvoliti se mora kar le mogoče rahel, torej peščen svet. V trtnici vložé se požlahtneni ključi tako v zemljo, kakor nam to podoba št. 6. *) kaže, namreč povšev, toliko globoko, da pridejo najvišja oka cepičev še za kaka 2 centimetra pod zemljo. Tako obravnavani ključi se tako radi ukoreničijo, ter cepiči na njih tako radi primejo, da se doseže kakor uže rečeno, do 100% povoljnega vspeha. Čez leto ali še boljši čez dve leti se še tako zadobljene trte v vinogradih presaditi zamorejo. Samo še na nekaj gre pri tem opozoriti, in to je sledeče: Ameriške trte imajo veliko drobnejše mladike, kakor pa domače. Za požlahtnenje po navedenih treh načinih treba je drobnih cepičev, to je, najboljše, ne debelejših memo podlag, to je, ključev. No, za tako tanjke cepiče domačih sort trt zadobiti, postopa pa tako-le: V trtnico vložé se tudi ključi domačih vrst brez vse požlahtnitve, in te dajejo potem v drugem, tretjem itd. letu polno, ravno, za prav debelih cepičev. Da taki ključi svojo dolžnost tem gotovejši izpolnijo, se jim pri vlaganji v trtnico tudi lahko pognoji.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje.)

Računi se navađno, da je treba 50% mladih voličev za vedno nadomestilo starejih vprežnih volov in 30% telic za vedno nadomestilo starih krav.

Pokrajina I. ali Gorenjska ima 39.532 krav. Za redno nadomestilo treba je 30%, torej 11.859 glav, volov pa ima 17.969 glav, za te treba je 50% za redno nadomestilo, torej 8984 „

torej skupno 20.843 glav, od mlade živine, katere pa ima ta pokrajina 35.501 „ tako da preostaje za odprodajo 14.656 „

Pokrajina II. ali Dolenjska šteje krav 29.040 glav, za te 30% nadomestilo, torej 8712 „ volov pa 27.015 glav, za te 50% nadomestila, torej 13.507 „

skupno za nadomestilo 22.219 glav, od skupne svote mlade živine, katere ima ta pokrajina 31.069 „ tako, da tudi tej pokrajini preostajo za odprodajo na leto 8850 „

Pokrajina III. ali Notranjska šteje 17.850 krav, za te 30%, nadomestila torej 5364 „ volov pa 10.658, za te 50% nadomestila, torej 5329 „

skupno za nadomestilo 10.693 glav, od skupne svote mlade živine, katere ima ta pokrajina 19.267 „ tako, da preostaje za odprodajo še 8.584 „

Naša dežela toraj zamore na leto odprodati doma in izven dežele ptujim kupcem 32.080 glav, za kar se izkupi gotovo lepa svota, katera pa bi bila še mnogo večja, ko bi bolje skrbeli za res žlahtno živino, katera bi še boljše vabila ptujcev kupcev v deželo.

*) Trta v tej podobi je premalo povševno risana, kar naj čast. čitatelj blagovoli na znanje vzeti. Vred.

Tu je še vir, kateri bi nam obilniših dohodkov prinašati mogel, ne mudimo tedaj zboljšati ga!

Prienačimo še število mladine živine s številom krav, da moremo presoditi, koliko mlade govede pripada na pr. na slehernih 10 krav.

V I. pokrajini (Gorenjsko) je 39.532 krav in 35.501 mlade govedi, torej na 10 krav 8·9 telet;

v II. pokrajini (Dolenjsko) je 29.050 krav in 31.069 mlade govedi, torej na 10 krav 10·6 telet;

v III. pokrajini (Notranjska) je 17.880 krav in 19.267 mlade govedi, torej na 10 krav 10·7 telet,

ali v celi deželi je 86.452 krav in 85.837 mlade govedi, torej na 10 krav 9·9 telet.

Če primerjamo te številke z onimi v drugih deželah, razvideti moremo, da Kranjska spada v vrsto onih dežel, ki se v našem cesarstvu odlikujejo po večji odreji mlade govede.

Kranjska ima na 10 krav 9·9 telet,

Štajerska " " 10 " 8·0 "

Koroška " " — " 11·6 "

Sicer pa so posamezni okraji še dokaj močnejši v tem oziru, tako: okraj Zgornji Zeiring 17, Oberwölz 19, Judenburg 15 (Štajersko), Murau 14, Špital na Koroškem 13, St. Vid na Koroškem 14, Slov. Bistrica na Štajerskem 15, Ampezzo na Tirolskem 19, Landek in Sarntal na Tirolskem 17. Pa tudi nekateri okraji v naši domovini se jako odlikujejo v tem, tako okraj Vrhnika z 22·7, Zatičina z 13·9, Trebno z 13·8, Litija z 11·8, Kranjska gora z 12·5, Kostanjevica z 11·7, Radeče z 11·6, Krško z 11·2, Mokronog z 10, Metlika z 10, Ribnica z 10, Velike Lašče z 10, Rudolfovo 10.

Za naše narodno-gospodarske razmere je kaj zanimivo vedeti, za koliko je naša govedoreja v poslednjem desetletju napredovala. Da bodo posamesni okraji našo domovino zamogli presoditi to, podajem preračuneno sledečo tabelo:

Pokrajine oziroma okraji	Število govedi		Izračunena številka	+ Pomnožitev ali zmanjšava	Mlada goved		Izračunena številka	+ Pomnožitev ali zmanjšava
	l. 1869	l. 1880			l. 1869.	l. 1880		
I. Gorenjsko	76989	93658	121	+ 21%	24735	35501	143	+ 43%
Brdo	7836	8801	112	+ 12%	2749	3457	125	+ 25%
Kamnik	8711	10196	117	+ 17%	2737	3507	128	+ 28%
Kranj	9645	11734	121	+ 21%	2944	4466	151	+ 51%
Tržič	1687	2255	133	+ 33%	438	885	202	+ 102%
Loka	10478	13160	125	+ 25%	3572	5046	141	+ 41%
Radoljica	11198	12032	108	+ 8%	4164	4545	109	+ 9%
Kranjska gora	2906	3904	134	+ 34%	1192	1889	158	+ 58%
Ljubljana	15958	20416	128	+ 28%	4601	7519	163	+ 63%
Mesto Ljubljana	951	935	98	— 2%	167	205	122	+ 22%
Litija	7619	10225	135	+ 35%	2171	3982	183	+ 83%
II. Dolenjsko	73431	87334	118	+ 18%	19127	31069	162	+ 62%
Zatičina	4458	7939	180	+ 80%	1137	3739	320	+ 220%
Trebno	5632	5813	103	+ 3%	1476	2354	158	+ 58%
Rudolfovo	7723	10059	130	+ 30%	1579	3350	212	+ 112%
Žužemberk	3294	4754	144	+ 44%	855	1311	153	+ 53%
Mokronog	4436	5400	121	+ 21%	1194	2010	168	+ 68%
Radeče	3359	3926	117	+ 17%	708	1413	199	+ 99%
Krško	4699	5366	114	+ 14%	1037	1935	186	+ 86%
Kostanjevica	3462	4101	118	+ 18%	718	1561	217	+ 117%
Metlika	8371	10026	119	+ 19%	1774	3015	169	+ 69%
Črnomelj	5430	5335	98	— 2%	1662	1586	95	— 5%
Kočevje	11884	13348	112	+ 12%	2930	4104	140	+ 40%
Ribnica	5887	5916	1004	+ 4%	2235	2555	114	+ 14%
Velike Lašče	4796	5351	111	+ 11%	1822	2136	127	+ 27%
III. Notranjsko	39117	44152	113	+ 13%	11396	15261	133	+ 33%
Vrhnika	7742	8926	115	+ 15%	2530	3513	139	+ 39%
Logatec	6057	6601	109	+ 9%	1900	2169	114	+ 14%
Lož	4908	5288	107	+ 7%	1542	1872	121	+ 21%
Postojna	5174	5093	98	— 2%	1408	1707	121	+ 21%
Bistrica	2965	3948	133	+ 33%	417	980	235	+ 135%
Senožeče	2576	2684	104	+ 4%	924	987	105	+ 5%
Vipava	4796	5454	113	+ 13%	1420	1958	137	+ 37%
Idrija	4899	6158	125	+ 25%	1255	2075	165	+ 65%
Cela dežela	189540	225144	118	+ 18%	55258	81831	148	+ 48%

Te številke kažejo, da se je število govedi na Kranjskem v preteklem desetletju dokaj, in sicer za 18% pomnožilo. Najbolj se je pomnožila goved v pokrajini I. (Gorenjsko), in sicer za 21%, v II. pokrajini za 18%, v III. (notranjski) pa manj, in sicer za 13%. Izredno visoko število pomnožitve kaže okraj

zatiški; res je, da tam se je tudi pridelovanje detelje silno, kakor nikjer drugod v deželi, pomnožilo; vendar pa mora biti pri štetvi kak pogrešek.

(Gosp. J. K. se zahvaljujem za doposlano opazko, katera me je dovedla, da sem stvar vsestransko preiskoval. Tudi meni dozdevalo se je, da je tu kaka

pomota in našel sem, da mora biti pomota v tem, da veljajo številke za Metliko, katere so navedene za Črnomelj, ker ni misliti, da bi se v okraju Metliki pomnožila goved od 5430 na 10026 glav, nasprotno pa v okraju črnomeljskem znižala od 8371 na 5335. Ko bi moje prenašene številke smele veljati, bi podala se kot poprečna številka 44 za metliški in 56 za črnomaljski okraj. To sem naznanil tudi velesl. kmetijskemu ministerstvu. Nemogoče pa mi je, na lastno roko tako preminjati številke, katere so povzete iz uradne statistike, izdane od centralnega statističnega c. kr. ravnateljstva. ker potem se podere vsa statistika, ko bi vsakater po svojem mnenji prenašal stavke. Žal, da smo še v začetku, še v prvih pojavih statistike ter da je ta še zelo pomanjkljiva. Upajmo, da bodo prihodnje štetve bolj natančne in vestne!

(Dalje prihodnjič.)

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarija 1887. leta.

S podukom v podkovstvu združen je tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi biti sprejet v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču za kovaškega pomočnika izučil;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega obnašanja, in
4. da zna brati in pisati slovensko.

Revni učenci zamorejo tudi dobiti štipendijo po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendijo imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo poštenega obnašanja, in
3. potrdilo, da so že dve leti za kovaške pomočnike delali. Prošnje z dotičnimi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1887. leta. Kdor preskušnjo dobro prestopi, more po postavi od 1873. leta patent podkovskega mojstra dobiti, ker sedaj brez preskušnje nihče ne more postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec ima skrbeti le za to, da si za šolski čas oskrbi živež in stanovanje ter potrebne šolske knjige. Stanovanje dobijo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglašé vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmirom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezni, pa tudi premalo izurjenih ogledovalcev živine in mesa, toraj naj bi županstva svojo skrb obračala v to, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača in ogledovalca živine in mesa.

Grof Thurn-Valsassina,

prvosednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli vršile se bodo dné 27. in 28. decembra t. l., in sicer: 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali

podkovske šole, 28. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri se hočejo podvreči tej skušnji, naj se oglašé pri podpisnem vodstvu do 15. dne decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani

dné 27. oktobra 1886.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Če razun tû omenjenih, potem onih trgovskih obrtov, kateri so bili predmet t. u. ukazu z dne 20. septembra 1883., št. 25.881, obstojijo v tamošnjem zborničnem okraju še drugi pod skupnim (kolektivnim) imenom izvrševani trgovski obrti, katerih poimenovanje more dajati prostor dvojbam o obsegu trgovske pravice, naj se mnenje raztegne tudi na te obrte. — Pri tem pa se vendar omenja, da gledé onih skupnih trgovinskih obrtov, katerih zaznamenovanje kaže na določeno kategorijo blaga, kakor na pr. obrti trgovcev s posteljno opravo, z umetninami, s pisarsko, risarsko in slikarsko pripravo, trgovcev z barvili, s pridelki rudnikov, z modnim blagom, z igračami in berchtesgadenskim blagom, ni potreba zaznamenovati obsega pravice.

Odsek se je zaradi te zadeve obrnil do gremija trgovcev v Ljubljani in na posamične udeležence, da bi si udobil potrebna pojasnila in bi mogel natanko poročati o teh razmerah.

V naslednjem poročilo.

Izkaz blaga, katero obseza trgovski obrt kramarjev, vzet je iz dvornega dekreta z dne 20. februarja 1822.

V Kranjski bile so vendar že tedaj, ko je izšel ta dekret, različne naprave. V Ljubljani so med kramarji in trgovci že za vlade Marije Terezije nastali prepiri o njihovih trgovskih pravicah ter se konečno odpravili s poravnavo, katera je bila z dvornim dekretom z dné 3. julija 1775. l. potrjena. Na podstavi te poravnave sta bila sestavljena dva izkaza o blagu; eden teh izkazov obsežal je blago, s katerim so imeli vkupno tržiti kramarji in trgovci. Zopet nastali prepiri dali so cesarju Josipu II. povod, da je v kranjskih mestih odpravil razliko med trgovci in kramarji; slednji pa so morali zdaj izkazati se, da so si priučili trgovino, da imajo zadosten zaklad ter da plačujejo enak davek. Na podstavi privilegijev trgovskega stanu v Ljubljani (12. septembra 1799) plačevali so trgovskemu stanu utelovljeni kramarji manjše sprejemnine, bili so oproščeni dokaza o izučbi in izkaza o zakladu; član 11. je določeval razloček med njimi in trgovci tako, da imajo trgovci vsak po svoje, pravico, naročiti si k njihovi trgovini spadajoče blago, v balah, v kosih, centih v neomejeni količini ne le za prodaj alà minuta, marveč tudi all' in grosso, kramarji pa naj bi bili s tem zadovoljni, da si svoje zaloge samo po potrebi male trgovine naročajo ter prodajajo.

Razen tega so bile trgovcem izključljivo pridržane samo nekatere vrste finejšega in dragocenega blaga, na pr. trgovcem s specerijskim blagom: kava, sladkor, laško olje, fino dišavje, barvila itd. poleg faktorije in spedicije. Pri vseh vrstah blaga, katere v privilegijah niso bile izrečno trgovcem pridržane, dovoljena je bila trgovcem in kramarjem mala trgovina. Ker dvorni dekret z dne 20. februarja 1822. l. kramarjem tedaj, če so se izkazali s postavnim dovoljenjem, da smejo prodajati še drugo blago, kakor z naredbo z dne 12. junija

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 3. novembra 1886.

O b s e g: Naznanilo in razglas. — Živinoreja na Kranjskem. (Konec.) — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske izkušnje. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarja 1887. leta.

S podukom v podkovstvu združen je tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi biti sprejet v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču za kovaškega pomočnika izučil;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega obnašanja, in
4. da zna brati in pisati slovensko.

Revni učenci zamorejo tudi dobiti štipendijo po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendijo imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo poštenega obnašanja, in
3. potrdilo, da so uže dve leti za kovaške pomočnike delali. Prošnje z dotičnimi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1887. leta. Kdor preskušnjo dobro prestopi, more po postavi od 1873. leta patent podkovskega mojstra dobiti, ker sedaj brez preskušnje nihče ne more postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec ima skrbeti le za to, da si za šolski čas oskrbi živež in stanovanje ter potrebne šolske knjige. Stanovanje dobijo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglašé vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmirom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezní, pa tudi premalo izurjenih ogledovalcev živine in mesa, toraj naj bi županstva svojo skrb obračala v to, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača in ogledovalca živine in mesa.

Grof Thurn-Valsassina,

prvosednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

časni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli vršile se bodo dné 27. in 28. decembra t. l., in sicer: 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali podkovske šole, 28. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesá. Kovači, kateri se hočejo podvreči tej skušnji, naj se oglašé pri podpisnem vodstvu do 15. dne decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani
dné 27. oktobra 1886.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje in konec.)

Srednjo številko 18% od cele dežele prekoračujejo v tem še okraji: Litija, Žužemberk, Tržič, Kranjska gora in Idrija. Žal! da se je število govedi celó znižalo v okrajih Črnomelj in Postojna, in sicer za 2%, kar je jako obžalovati, ker itak uže v teh okrajih vlada velika beda, vsaj vzemimo le uradni dnevnik in videli bomo, koliko javnih dražeb, v tem listu objavljenih, pripada prav na te okraje!

K temu je v črnomaljskem okraju sicer poleg občne revščine pripomogla tudi živinska kužna bolezen, ki je mnogo govedi pobrala. Naj bi sl. vlada in kmetijska družba prav na ta okraj obrnili vso pozornost ter pripomogle, da se ondotna govedoreja zboljša. Res niso ondotni pašniki kaj posebno prida, pa vendar ima ta okraj dokaj pašnikov in travnikov (17.036 oralov pašnikov in 5973 oralov travnikov in 4430 oralov pašnikov z lesom ter 11.842 oralov senožeti z lesom) in nekaj se bo še dalo doseči, ako bodo ondotni kmetovalci podpirani s podukom in z dobro plemensko govedo. Saj sem ravnokar omenjal, da prav v tem okraju pripada 350 krav na enega plemenjaka. Za ta od dežele po visokem gorovju nekako odločeni kraj bi pač morda bilo pravično in tudi umestno, ako bi se zaradi ondotne revščine izjemoma pošiljali plemenski junci brezplačno v okraj, kajti ondotni gospo-

darji so v ogromni večini malopremožni, da bi, če tudi po znižani ceni, kupovali plemenjakov; tudi imajo jako daleč do krajev, kjer se plemenjaki navadno prodajajo. V ta okraj je pa tudi v istini dosedaj le jako malo plemenske govedi prišlo, ki se od kmetijske družbe iz državnih subvencij kupuje in razdeluje po deželi.

Iz uradnih zapisnikov o razdelitvah plemenske govedi razvidno je, da od leta 1869., odkar je visoko kmetijsko ministerstvo pričelo deliti podpore za povzdigo govedoreja do l. 1885. je prišlo v okraje:

Radoljica 51 belanskih bikov, 54 belanskih telic, 3 muricodolski biki in 3 muricodolske telice.
Kranjska gora 24 belanskih bikov, 17 belanskih telic.

Tržič 6 belanskih bikov, 13 belanskih telic.

Kranj 30 belanskih bikov, 63 belanskih telic in 7 muricodolskih bikov.

Loka 22 belanskih bikov, 28 belanskih telic, 12 muricodolskih bikov in 21 muricodolskih telic.

Kamnik 4 belanski biki, 15 muricodolskih bikov in 11 muricodolskih telic.

Brd 17 muricodolskih bikov, 5 muricodolskih telic in 2 belanski telici.

Okolica Ljubljana 63 muricodolskih bikov, 94 muricodolskih telic, 28 belanskih bikov in 20 belanskih telic.

Litija 6 muricodolskih bikov, 2 muricodolski telici, 1 belanski bik in 2 belanski telici.

Zatičina 13 muricodolskih bikov, 3 muricodolske telice, 1 belanski bik in 2 belanski telici.

Trebno 3 muricodolski biki in 8 muricodolskih telic.

Radeče 5 muricodolskih bikov, 1 muricodolska telica, 4 belanski biki in 1 belanska telica.

Krško 10 muricodolskih bikov in 14 muricodolskih telic.

Kostanjevica 2 muricodolska bika in 3 muricodolske telice.

Rudolfovo 17 muricodolskih bikov in 10 muricodolskih telic.

Mokronog 2 muricodolska bika in 3 muricodolske telice.

Metlika 4 muricodolski biki, 1 muricodolska telica in 3 belanski biki.

Črnomelj 1 muricodolski bik.

Kočevje 9 muricodolskih bikov, 3 telice in 3 belanski biki.

Velike Lašče 3 muricodolski biki in 2 muricodolski telici.

Ribnica 7 muricodolskih bikov in 2 muricodolski telici.

Lož 8 muricodolskih bikov.

Logatec 22 muricodolskih bikov in 12 muricodolskih telic.

Vrhnika 16 muricodolskih bikov in 2 muricodolski telici.

Postojna 14 muricodolskih bikov, 22 muricodolskih telic in 2 belanska bika.

Vipava 9 muricodolskih bikov, 10 muricodolskih telic in 1 belanski bik.

Idrija 5 muricodolskih bikov, 3 muricodolske telice, 4 belanski biki in 3 belanske telice.

Bistrica 3 muricodolski biki in 2 muricodolski telici.

Senožeče 2 muricodolska bika in 3 muricodolske telice.

Skupno torej 268 bikov in 238 telic muricodolskega, in 184 " " 277 " belanskega plemena.

Res je, da so okraji, ki so le malo plemenjakov dobili, sami krivi, vendar mora modro postopanje vedno

jemati v poštev poleg revščine tudi maloskrbnost, indolenco ljudstva, katero se skuša prav z darili odpraviti!

Upajmo, da bo naša kmetijska družba se tudi na te zanemarjene okraje ozrla in poskusila tudi ondot živinorejce k boljšemu dovesti!

Povdarjal sem, da se vendar-le še nekaj zamore doseči v črnomaljskem okraju, ako je le dobra volja, pravi navod in vstrajnost, in dandanes, ko je edina še živinoreja, ki se še splačuje gospodarjem, treba na to neumorno delovati, da se ta zboljša posebno pa v takih okrajih, ki so tako slabo oskrbljeni z dobrimi cestami, ki so skoro dan hoda oddaljeni od železnic, tako, da je za nje le živina, ki more peš hoditi daljne poti, še kaj vredna. Domoljubi v črnomaljskem okraju pa naj ne obupajo, saj je celó tužna Čičarija za 23% napredovala v število goveje živine.

Pa tudi drugi okraji naj pomnožijo govedorejo ter odločijo v to en del njiv za pridelovanje dobre umetne krme (detelje, vsejanih trav, zelene koruze, krmenske pese itd.), ker pri današnjih razmerah more naš kmetovalec le še v živinoreji najti rešitev. Z radostjo pa moram tudi priznati, da se je govedoreja na Kranjskem v preteklem desetletji ne le po številu, ampak tudi po kakovosti in dobroti zboljšala. Denarna podpo.a, katero je kmetijsko ministerstvo po naši kmetijski družbi razdelilo po deželi, je gotovo obilno dobrega provzročila, in ko bi bile vse državne denarne podpore tako uspešno porabljene, gotovo bi postal tudi jaz iskren zagovornik takega postopanja. Da bi naši živinorejci le vstrajno in vedno po določeni poti napredovali in na to delovali, da bi posamesne pokrajine še to dosegle, da bi bila vsa goveda enakolična. Kako je to lepo pa tudi za kupčijo koristno, da se nahaja v širni pokrajini le goveda ene sorte. Tako na pr. ima cela belanska dolina le cikasto živino, ves gorenji Štajer le sivo muricodolsko goved, ves Pincgav le pincgavske cike itd. Uže sedaj prihajajo kupci iz Italije in Nemčije, posebno iz Bavarskega, po našo goved, in ko bi našli trge z lepo enakolično živino, zagotovljeni smemo biti, da bi še več jih prihajalo na naše trge. Sedaj se bliža taki enakoličnosti le Gorenjsko, krog Ljubljane je vse polno mešanice; poleg sivke, plavka, poleg te dima, poleg te črna itd. celó v enem hlevu se take razlike nahajajo. Posebno krog grajščine Fužinske se taka razlika nahaja. Silno je prav ta grajščina pripomogla, da se dokaj lepih goved v okolici nahaja. Naj bi naši gospodarji le na to še ozirali se, ko vodijo krave k oplemenenju, da izberó onega bika, od katerega imajo pričakovati njih nameram najprimernišega vspeha. Komur je mar za mleko, posebno za veliko mleka, naj zbira holandskega bika; kdor želi dobrega mleka, naj prosi za pincgavskega ali še bolje za dimastega Švicarja-Montafunerja ali Unterwaldenca; komur pa je mar izpodrepati za vprego sposobno čvrsto goved, ta naj izbira sivnega muricodolskega plemenjaka. — Na omenjeni grajščini, koje gospodarstvo je pač v prelep izgled celi deželi, je nastavljeno tudi za poskušnjo dimasto „švicško“ pleme, ki je jako mlečno in tudi silno krepkega života. Kolikor sploh govejih plemen poznam, in teh poznam mnogo, za nobeno nisem toliko prepričan, kot za dimasto švicarsko, ker to je goved silno mlečna (gostega mleka), izredno krepkega života in čvrstih nog. Goriška kmetijska družba je za „Kras“ vpeljala švicško Unterwaldensko pleme in kmetovalci kraški so s tem plemenom jako zadovoljni, ko se poprej niso mogli navdušiti za nobeno vpeljano drugo pleme. Unterwaldenska švicka (ne švajcarsko, ker le en kanton se kliče švicki) pokrajina pa je tudi silno kamnita in gorata,

zato je tudi ondotna goved jako utrjena. Žal, da je nekoliko pretemno-dimaste barve, ko bi bila bolj siva, bi je pač boljše ne bilo za naše razmere.

Skrbimo toraj, da bomo zenačili našo goved, da jo tudi dobro oskrbujemo in krmimo in upati smemo, da pridobimo dobro ime v ptujini, ki bo pošiljala stalnih kupcev na naše živinske trge. Naši državni poslanci naj vedno skrbijo za to, da se našim avstrijskim živinorejcem zagotovi uspešnost reje ter da se jih veruje ptuje konkurence, ki je nas itak na žitnem trgu popolnoma vničila. Visoka vlada pa naj bode prepričana, da bodo naši živinorejci se še v obširniši množini poprijeli govedoreje, da bodo zamogli zadovoljati trgu in konsumu po domačih mestih Dunaj itd., vsaj dokazuje uradna statistika, da se je na Kranjskem reja mlade živine v minulem desetletji za celih 48% pomnožila, tako tudi po drugih, posebno planinskih deželah. Jalov je tedaj ugovor velikih dunajskih mestjanov, da ni dovolj domače govede za trg mesarski, da mora prihajati pitana živina iz Rumunije, Ruskega itd. Pa saj nizka cena jasno oporeka tem ugovorom, menda dunajski židje hočejo imeti monopol, ubogi živinorejec pa naj se zadovolji z bornim dohodkom. —

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 5 Naznanite mi v prihodnjem listu kako sredstvo, da se mi dobro očisti letošnji jabolčni mošt. (Mat. Z. v Smokuču.)

Odgovor. Vzrok, da se Vaš jabolčnik ne očisti, zamore bití ali njegova premajhna moč, to je, primanjkanje onega dela v moštu, kateri vpijani ali pa ste prepozno mošt pretočili.

Ako ste mošt prepozno pretočili, zamorete ga sedaj popraviti, če ga v primernem času še dvakrat pretočite, če imate pa čas, pustite ga toliko časa pri miru, da se očisti.

Očistiti ga zamorete tudi z jajcovim beljakom, kako, to Vam pové vsak količkaj skušen gostilničar na Bledu. Čiščenje z beljakom ali pa z ribjim klejem prenese pa le dovelj močan mošt, kar pa Vaš gotovo ni, kajti jabolčnik sam na sebi je vedno slaboten. Zato je priporočati z jabelki skupaj zmečkati tudi hruške, ali pa jabelčniku samemu pridjati špirita ali pa sladkorja. Ako sam špirit pridenemo, obdrži jabelčnik predolgo njegov okus, zato je dobro tudi ob enem dodati sladkorja.

Po mojem mnenji je Vaš jabolčnik preslab in jaz Vam svetujem to-le narediti: Dajte Vaš mošt v gorko shrambo, a varujte, da se Vam ne scika (in ne postane jesihovo kisel). Na vsak hektoliter jabolčnika dajte preko 1 kilogram dobro zmečkanih jabelk ali pa hrušek, še bolje pa, če imate kaj grozdja. Potem dodenite na vsak hektoliter mošta 1 liter špirita in 2 kilograma sladkorja (cukra). Špirit mora biti najboljši, ki ga dobite v prodajalnici. Sladkor dajte dobro zdrobiti, in potem ves mošt z vsem vred dobro premešati. Tak mošt bode začel kipeti (vreti), se ve da pa le, če je dovelj na toplem. Na vsak način bode ga treba dati sedaj v zakurjeno shrambo. Ko enkrat kipenje (kuhanje) poneha, treba ga je potočiti ter shraniti v hladno klet. Ako naredite z Vašim moštom tako, bode boljši kakor vsak hrušavec in močen kakor vino. To-liko časa ga pa pustite ležati pretočenega, da zgubi okus po špiritu. Zboljšanje vsacega hektolitra stalo Vas bode preko 1 gold. 20 kr.

Vprašanje 6. V naši cerkvi nahajajo se na zidu zlasti v kotih neki prav neprijetni madeži od vlage,

kateri se z navadnim belilom in barvilom nikakor popolnem odpraviti ne dajo. Je li kako zanesljivo sredstvo za njih odstranjenje (razen novega ometa) Vam znano? V tem slučaju prosim, da to v „Novicah“ priobčiti blagovolite, ker bi gotovo s tem ne le meni, ampak tudi še marsikomu drugemu vtregli. (A. D. na Črnem vrhu.)

Odgovor. Vlaga temelja gre skozi temeljni zid na kviško, raztopi soli, ki so v zidu, to je, v kamenju in malti, in tako nastanejo kisline, ki zopet naprej razkrojujejo zidovje. Pri tem razkrojenji narejene soli stopijo iz zidu ter se nabirajo zunaj njega. Najboljši varstvo proti tej nadlogi je pravo izbiranje kamena, s katerim zidamo. Kamenje mora biti tako, v katerem ni nič tacihi soli. Ako je pa enkrat zid narejen, ne pomaga družega kakor izsušenje temelja. Dež ne škoduje nič, a mokra zemlja pod temeljem je škodljiva. Sušenje bi Vam tako-le priporočali: Temeljni zid je treba odkopati, ves poškodovan zid je obbiti, to je, namet odstraniti. Zid naj se potem dobro izsuši, kar se dá s tem pospešiti, da skozi njega nekaj lukenj naredimo. Ko je enkrat zid suh, očistite ga, zazidajte luknje z opeko ali z dobrim kamenjem ter ga omečljite s cementom. Na mesto zemlje (prsti) pa prisujte k temelju debelo, suho kamenje, skozi katero vlačnosti vedno izpuhteti zamore. Tudi, kar je temeljnega zidu v zemlji, je treba s cementom ometati.

Gospodarske izkušnje.

Kako rezati vrbinje za košarstvo.

Vrbinje ali bekino šibje režejo takrat najbolje, kedar je slednje uže dovolj ulesenelo in listje zgubilo, tedaj od srede oktobra naprej, vendar ne dalje kakor konec meseca aprila. Pozneje rezati ne kaže, ker je šibje uže preveč muževno. Deblo trpi in šibe niso več tako dobre, kakor poprej. Nekateri režejo šibje, kedar beke prvič v mezgo pridejo, ker se tedaj laže daje lupiti in precej, vendar šibje v tem slučaju menj ugaja košarjem. Meseca decembra in januarja režejo šibje, katerega ne mislijo lupiti.

Kjer ne jemljejo ozira na muževnost, kaže ob enem času vse porezati ali posekati: količe, šibe za vezitev, šibe za košarstvo in močnejše kole. Tako je menj stroškov in koli so boljši, menj poškodovani, kakor če ob različnih časih vrbe obsekavamo. Na dalje laglje razvrstujemo in odbiramo količe, vezitevsko in košarsko šibje in večje kole po rezanji, kakor med njim na deblih. Za količe, s katerimi nameravamo narejati nove nasade, treba nabirati najlepših izrastkov. Sledijo naj dobre šibe za košarstvo in slabše za vezitev. Napačne so tiste šibe, ki so razraščene, na skorji poškodovane ali ob koncih suhe. Razrastki in suhi konci se odrežejo med odbiranjem. Reže naj se z ostrim nožem gladko, brez skaln, kratko in blizu na deblu. Zato se delavcem ne plačuje povprek za delo, ampak od dneva. Delavci morajo biti delu privajeni in vedno nadzorovani. Šibe se povežejo rahlo v snopiče in postavijo na solnce, da je snopič naslonjen na snopič. Proti mokroti jih je treba varovati in pred dežjem pod streho djati. V 14 dneh do 3 tednov so posušene in se potem založijo v zmerno suhih prostorih. Šibe za poznejše sušenje se trdno zložijo v skednih ali kolarnicah, da veter po njih ne vleče.